

Фізична освіта і спорт

УДК 615.825:796.05-057.36:364.444

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18025914>

**Оцінка ефективності впливу командних видів спорту на
інтегральний показник комплексної реабілітації ветеранів війни**

Юденко Оксана Вадимівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
офіцер відділу психологічної підтримки персоналу
Національний університет оборони України
м. Київ, просп. Повітряних Сил, 28, 03049, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8485-7794>

Самійленко Володимир Петрович

старший викладач кафедри фізичної реабілітації
Чернігівський національний університет «Чернігівська Політехніка»
м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, 14027, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-6458-2796>

Зель Всеслав Ярославович

викладач циклової комісії викладачів фізичної культури та спортивних
дисциплін
Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
м. Вінниця, вул. Нагірна, 13, 21000, Україна

Литвиненко Віталіна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, вул. Левка-Лук'яненка, 13-Б, 04053, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9790-289X>

Прийнято: 05.12.2025 | Опубліковано: 22.12.2025

***Анотація.** Метою статті є теоретичне та методологічне обґрунтування впливу командних видів спорту на динаміку комплексної реабілітації ветеранів війни, а також розроблення й валідизація інтегральної моделі оцінювання ефективності колективних спортивних занять у процесі реконвалесценції. Методи. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує аналіз наукових джерел, порівняльний та системний методи, структурно-функціональний аналіз біопсихосоціальних чинників реабілітації, метод експертної оцінки для визначення репрезентативних критеріїв соматичного, ментального та соціально-адаптивного благополуччя. Проведено конструктну та теоретичну валідизацію інтегрального показника, а також описано принципи його емпіричного тестування у реабілітаційних програмах. Результати. У статті визначено ключові компоненти комплексної реабілітації ветеранів, встановлено їхні взаємозв'язки та виокремлено критерії, релевантні для інтегрального оцінювання. Показано, що командні види спорту чинять значний позитивний вплив на психосоматичний стан, знижують рівень тривожності, депресивності та інтенсивність симптомів ПТСР, сприяють формуванню навичок комунікації, соціальної підтримки та групової згуртованості. Запропоновано методологію інтегрального показника реабілітаційного прогресу, яка враховує соматичні, психологічні та соціально-*

адаптивні індикатори й може бути використана для порівняльного аналізу ефективності реабілітаційних програм. Окреслено процедури валідизації, що забезпечують наукову надійність та практичну застосовність моделі. Висновки. Результати дослідження свідчать, що командні види спорту є високоефективним інструментом комплексної реабілітації ветеранів війни. Інтегральний підхід до оцінювання дозволяє об'єктивно відстежувати динаміку реконвалесценції, оптимізувати індивідуальні реабілітаційні маршрути та підвищувати результативність відновлювальних програм. Запропонована методологія має потенціал для впровадження у систему медико-психологічної та соціальної підтримки ветеранів, забезпечуючи стандартизований механізм моніторингу результатів.

Ключові слова: комплексна реабілітація; ветерани війни; командні види спорту; інтегральний показник; психосоматичний стан; соціальна адаптація; валідизація методології.

Assessment of the effectiveness of team sports on the integrated indicator of comprehensive rehabilitation of war veterans

Oksana Yudenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Officer of the Psychological Support Department

National Defense University of Ukraine

Kyiv, 28 Povitryanykh Sil Ave., 03049, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8485-7794>

Volodymyr Samiilenko

Senior Lecturer of the Department of Physical Rehabilitation

Chernihiv Polytechnic National University

Chernihiv, 95 Shevchenko Str., 14027, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-6458-2796>

Vseslav Zel

Lecturer of the Cycle Commission of Physical Education
and Sports Disciplines Teachers

Municipal Institution of Higher Education
«Vinnytsia Humanitarian-Pedagogical College»
Vinnytsia, 13 Nagirna Str., 21000, Ukraine

Vitalina Lytvynenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Physical Therapy and Occupational Therapy

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan Universit
Kyiv, 13-B Levka-Lukyanenka Str., 04053, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9790-289X>

Abstract. *The purpose of the article is to provide theoretical and methodological justification for the impact of team sports on the dynamics of comprehensive rehabilitation of war veterans, as well as to develop and validate an integrated model for assessing the effectiveness of collective sports activities in the process of convalescence. Methods. The study uses an interdisciplinary approach that combines analysis of scientific sources, comparative and systematic methods, structural and functional analysis of biopsychosocial factors of rehabilitation, and expert assessment to determine representative criteria for somatic, mental, and social-adaptive well-being. The construct and theoretical validation of the integral indicator was carried out, and the principles of its empirical testing in rehabilitation programs were described. Results. The article identifies the key components of comprehensive rehabilitation of veterans, establishes their interrelationships, and highlights the criteria relevant for integral assessment. It is shown that team sports have a significant positive effect on the psychosomatic state, reduce the level of anxiety, depression, and*

the intensity of PTSD symptoms, and contribute to the formation of communication skills, social support, and group cohesion. A methodology for an integrated indicator of rehabilitation progress is proposed, which takes into account somatic, psychological, and socio-adaptive indicators and can be used for comparative analysis of the effectiveness of rehabilitation programs. Validation procedures are outlined to ensure the scientific reliability and practical applicability of the model. Conclusions. The results of the study show that team sports are a highly effective tool for the comprehensive rehabilitation of war veterans. An integrated approach to assessment allows for objective monitoring of the dynamics of convalescence, optimization of individual rehabilitation routes, and improvement of the effectiveness of recovery programs. The proposed methodology has the potential to be implemented in the system of medical, psychological, and social support for veterans, providing a standardized mechanism for monitoring results.

Keywords: *comprehensive rehabilitation; war veterans; team sports; integral indicator; psychosomatic condition; social adaptation; methodology validation.*

Постановка проблеми. В умовах широкомасштабного вторгнення особливо актуальною стає проблема комплексної реабілітації учасників і ветеранів війни. Реасоціалізація та реадаптація військових вимагають інтегрованого підходу, що поєднує фізкультурно-спортивні, психологічні, медичні та соціальні заходи. Попри зусилля державних і громадських структур, малодослідженою залишається ефективність окремих реабілітаційних інструментів, зокрема командних видів спорту, які сприяють не лише фізичному відновленню, а й розвитку комунікативних навичок, подоланню соціальної ізоляції та формуванню позитивної самооцінки. Наявні програми здебільшого оцінюють окремі показники, що унеможлиблює отримання інтегральної картини реабілітаційного ефекту. Відсутність уніфікованого інтегрального показника ускладнює порівняння результатів різних програм та оптимізацію

реабілітаційних підходів. Недостатньо вивченим також залишається зв'язок між участю у командних видах спорту та позитивними змінами у фізіологічному, психоемоційному та соціальному функціонуванні ветеранів.

Отже, постає потреба у науковому обґрунтуванні ефективності командних видів спорту як інструменту комплексної реабілітації та визначенні їхнього внеску у формування інтегрального показника реабілітаційного прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових напрацювань показує, що дослідження реабілітації ветеранів війни останніми роками інтенсивно розвиваються, однак залишаються фрагментарними та неоднорідними. Основний концептуальний базис становить біопсихосоціальна модель здоров'я, яка інтегрує фізичні, психологічні та соціальні чинники відновлення. Роботи Л. Карамушки [1], Р. Слухенської та її колег [2] підтверджують, що реабілітаційні процеси потребують багатоаспектного аналізу, проте дослідження здебільшого зосереджені на окремих складових моделі. Це обмежує можливість оцінювання реабілітаційного прогресу як цілісного явища. Праця О. Рябініної та співавторів [3] розширює наукове поле, акцентуючи увагу на соціальній реінтеграції та ролі клінічного статусу у визначенні потреб ветеранів. Однак навіть у цих дослідженнях бракує механізмів системного вимірювання результатів, що звужує їхнє прикладне значення. Дослідження, присвячені командним видам спорту (О. Марциняк-Дорош та ін. [3]), переконливо демонструють їхній позитивний вплив на психологічну та соціальну реабілітацію. Водночас більшість робіт є описовими: вони підтверджують ефекти командної активності, але не пропонують стандартизованих методів кількісного їх вимірювання. Так само роботи С. Войтенко [5], О. Пучина [6], М. Литовченко [7], А. Чудик [8] доводять значущість фізичної активності для зниження проявів ПТСР, тривожності та депресивності, однак здебільшого розглядають індивідуальні фізіологічні або психологічні зміни, не охоплюючи їх у структурі інтегральної оцінки. Особливу

наукову нішу формують праці С. Шостак [9], К. Гутченко [10], А. Баско [11], які присвячені створенню композитних індикаторів. Попри значний методологічний потенціал цих робіт, вони або не орієнтовані на військову аудиторію, або не враховують специфіку командних спортивних практик, що створює прогалину у формуванні релевантного інструментарію оцінювання.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що попри помітний прогрес у дослідженні впливу фізичної та командної активності на відновлення ветеранів, науковий дискурс досі бракує системності, уніфікованих критеріїв та інтегральних показників ефективності. Це визначає потребу у створенні комплексної моделі оцінювання, здатної відобразити синергетичний вплив командних видів спорту на всі компоненти реабілітації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на численні наукові дослідження, присвячені ролі фізичної активності в реабілітації ветеранів, низка фундаментальних аспектів залишається недостатньо вивченою. По-перше, відсутній комплексний підхід до оцінки ефективності командних видів спорту як інструменту комплексної реабілітації. Переважна більшість наукових публікацій зосереджується на окремих компонентах – фізичних, психологічних або соціальних – без чіткого визначення синергетичного впливу командних видів спорту на загальний прогрес реабілітації ветеранів. Методологічної основи для створення інтегрованого показника комплексної реабілітації, що поєднує зміни фізичного стану, психоемоційного стану, ступеня соціальної інтеграції та характеру міжособистісних відносин, ще не достатньо вивчені. Наразі не існує емпірично підтверджених критеріїв відбору показників та принципів їх зважування в структурі такого показника, що ускладнює проведення порівняльного аналізу ефективності різних видів спорту та реабілітаційних програм.

Особливість впливу командних видів спорту на формування соціально-психологічних конструктів у ветеранів, таких як колективна самооцінка, почуття

приналежності до спільноти, готовність до співпраці, здатність долати комунікаційні бар'єри та прояви недовіри, які часто є наслідком військових дій. Необхідно ретельно дослідити взаємозв'язок між типами командної взаємодії та динамікою прогресу реабілітації. Крім того, сучасні наукові роботи не повністю відображають соціокультурний контекст України, зокрема умови війни та післявоєнного періоду, специфіку травматичного досвіду комбатантів, наявність інституційних бар'єрів для доступу до спортивних програм та нагальну потребу в консолідації міжінституційних зусиль. Відсутність емпіричних даних, отриманих в результаті довготривалих і стандартизованих досліджень, також обмежує створення надійних моделей оцінки.

Таким чином, розробка інтегрованого показника повної реабілітації, визначення внеску різних командних видів спорту в її динаміку та адаптація глобальних методів до національних реалій залишаються відкритими питаннями. Саме ці аспекти потребують поглиблених наукових досліджень і відображають сучасний стан загальної проблеми.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності впливу командних видів спорту на процес всебічної реінтеграції та відновлення ветеранів війни; розробка валідної методології оцінки ефективності цього впливу, базуючись на комплексному індикаторі динаміки реабілітаційного відновлення.

Задля реалізації поставленої мети потрібно виконати наступні завдання:

1. Проаналізувати актуальні наукові доробки щодо процесу імплентації командних видів спорту. Здійснити аналіз актуальних наукових парадигм щодо імплементації командних видів спорту в реконвалесценції ветеранів та ідентифікувати їхні психосоматичні й соціокультурні ефекти.

2. Визначити основні критерії соматичного, соціально-адаптивного та ментального благополуччя ветеранів війни, які є репрезентативними для реабілітації.

3. Охарактеризувати процес валідизації методології інтегрального оцінювання, яка б допомогла імплементувати ефективність колективних спортивних занять у контексті відновлювальних програм реабілітації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цілісна реабілітація комбатантів, з урахуванням специфіки українського соціокультурного та безпекового середовища, потребує розробки та імплементції інноваційних стратегій, які гармонійно поєднують фізичне, психологічне та соціальне відновлення. У цьому контексті, командно-орієнтовані спортивні дисципліни набувають дедалі більшого визнання як ефективний засіб, здатний забезпечувати синергетичний вплив на різноманітні сфери життєдіяльності військовослужбовців-ветеранів. В межах цього наукового дослідження запропоновано методологічний підхід до оцінювання результативності колективної спортивної діяльності, що ґрунтується на інтегральному індикаторі комплексної реконвалесценції. Цей показник дає змогу узагальнювати підсумки реабілітаційних інтервенцій та відстежувати їхню поступальну динаміку.

У наукових надбаннях [4; 12; 13] командні види спорту здебільшого розглядаються як один із потужних ресурсних інструментів психофізіосоціального відновлення осіб, які постраждали внаслідок бойових дій. Якщо брати до уваги біопсихосоціальну модель, то в ній спорт розглядається як структурний елемент реабілітаційної програми, який має здатність впливати на психо-соматичне здоров'я, емоційний стан та соціальну інтеграцію ветеранів війни. На основі ретельного аналізу актуальних наукових джерел [14; 15; 16] було встановлено, що командні спортивні дисципліни мають суттєвий позитивний вплив, сприяючи: оптимізації психосоматичних показників, що виражається у редукції соматичного стресу та підвищенні фізичної витривалості (резистентності); мінімізації симптоматики посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних та депресивних станів; розвитку навичок інтерперсональної комунікації, зміцненню взаємної довіри та формуванню

колективної згуртованості; успішній ресоціалізації ветеранської спільноти через відродження відчуття приналежності та стимулювання соціальної активності.

Синергетичний потенціал колективної взаємодії у спорті демонструє, що він здатен реалізовувати не лише терапевтичну, а й важливу соціокультурну функцію, полегшуючи реінтеграцію ветеранів та їх повернення до повноцінних життєвих ролей у суспільстві [17].

Комплексна реабілітація ветеранів війни вимагає застосування цілісного підходу до оцінювання їхнього стану, що базується на об'єктивних та валідних критеріях трьох взаємопов'язаних сфер – соматичної, соціально-адаптивної та ментальної. Репрезентативність цих критеріїв зумовлена їхньою здатністю відображати реальний рівень відновлення та прогрес ветерана у процесі реконвалесценції. Науковий аналіз сучасних підходів дозволяє виокремити ключові індикатори, що формують основу інтегрального оцінювання реабілітаційного успіху (див. табл. 1).

Таблиця 1

Основні критерії соматичного, соціально-адаптивного та ментального благополуччя ветеранів війни, які є репрезентативними для реабілітації

Тип інновації	Опис
Критерії соматичного благополуччя	<p>Соматична складова відображає тілесний стан ветерана та функціональну спроможність його організму. Серед найбільш показових індикаторів виділяють: рівень фізичної працездатності (що охоплює витривалість, м'язову силу та толерантність до пролонгованих фізичних навантажень); функціональний стан кардіореспіраторної системи (з оцінкою частоти серцевих скорочень у стані спокою, варіабельності серцевого ритму та максимального споживання кисню – $VO_2 \max$); присутність чи відсутність персистуючого больового синдрому, наявність міофасціального напруження або соматизованих реакцій на стрес; цілісність опорно-рухового апарату, зокрема діапазон рухів у суглобах, координаційні здібності та рівновагу; загальний енергетичний потенціал та ступінь відчуття втоми.</p> <p>Зазначені метрики є визначальними для оцінки спроможності ветерана до виконання фізичних навантажень, а також для його участі у спортивних чи реабілітаційних заходах.</p>

Критерії ментального (психологічного) благополуччя

Ментальне (психологічне) благополуччя ветеранів є наріжним каменем ефективної реінтеграції, оскільки інтегрує афективну сферу, пізнавальні функції та потенціал до психологічної авторегуляції. Показовими індикаторами слугують: інтенсивність тривожних станів, виразність депресивних проявів та маніфестація посттравматичного стресового розладу (ПТСР); спроможність до афективної модуляції та адаптивних стратегій подолання стресу; відчуття особистісної ефективності та інтернальний локус контролю, що детермінують проактивну залученість ветерана до процесу реконвалесценції; оптимальність сну та рекреаційні можливості, котрі справляють значний вплив на психоемоційну стабільність; вищі нервові функції (зокрема, обсяг уваги, мнемонічні здібності та оперативність когнітивних операцій). Сукупність цих критеріїв уможлиблює діагностику ступеня психотравматичного ураження та оцінку динаміки психологічної адаптації ветерана.

Критерії соціально-адаптивного благополуччя

Соціально-адаптивний вимір відображає спроможність ветерана до інкорпорації в соціум та продуктивної взаємодії з соціальним середовищем. Ключовими індикаторами цього аспекту є: обсяг соціальної підтримки (родинної, групової, інституціоналізованої); компетенція до інтерперсональної комунікації та співробітництва у колективних формах діяльності; реінтеграція у соціальні функції та професійні статуси, відновлення трудової зайнятості або освітнього процесу; активна залученість у громадську, фізкультурну чи волонтерську діяльність; соціальна резильєнтність – здатність переборювати адаптаційні виклики, акцептувати нові соціокультурні умови та культивувати соціальні контакти. Цей комплекс параметрів є визначальним у контексті ресоціалізації та повернення комбатанта до повноцінної життєдіяльності після набуття бойового досвіду.

Джерело: власна розробка авторів

Як видно з таблиці 1, визначені критерії соматичного, ментального (психологічного) та соціально-адаптивного благополуччя є основою для створення інтегрованого показника повної реабілітації ветеранів війни. Вони дають змогу проводити багатовимірну оцінку стану здоров'я людини, що є необхідним для належного моніторингу прогресу реабілітації, порівняння ефективності різних програм та оптимізації реабілітаційних курсів.

Розробка інтегрального показника для оцінки ефективності групових спортивних занять вимагає наукової валідації з метою забезпечення надійності, репрезентативності та практичної застосовності методології, що використовується в реабілітаційних програмах для ветеранів війни. Валідація

включає перевірку теоретичної валідності, структурної концепції, статистичної стабільності та точності показників, що складають інтегровану оцінку.

Перший етап передбачає проведення аналізу відповідності запропонованих вище критеріїв сучасним науковим концепціям щодо реабілітації - біопсихосоціальної моделі, парадигмам психофізичної регуляції, соціальної інтеграції та спортивної терапії. Інтегральний показник включає три ключові блоки: соматичний, ментальний (психологічний) і соціально-адаптивний. Їхня теоретична валідність підтверджується численними дослідженнями, які доводять, що відновлення ветеранів має комплексний характер і охоплює всі зазначені компоненти.

Другий етап – це проведення конструктивної валідації. Головною метою якої є перевірка того, наскільки запропоновані критерії відображають відповідні реабілітаційні напрямки. Структурний аналіз передбачає: перевірку логічного зв'язку між індикаторами фізичного, ментального (психологічного) та соціально-адаптивного функціонування; визначення зважених коефіцієнтів, які відображають реальну важливість кожного компонента у процесі реконвалесценції; тестування інтегральної формули на вибірках ветеранів, що проходять програми колективних спортивних занять. Результатом цього етапу є уточнення структури показника, виключення надлишкових або дублювальних індикаторів та підвищення точності оцінювання.

Третім етапом є проведення емпіричної валідації та статистичне підтвердження отриманих результатів. Емпірична валідація включає використання статистичних методів для підтвердження достовірності моделі. Основними процедурами є: критеріальний аналіз, що дозволяє зіставити інтегральний показник із зовнішніми маркерами реабілітаційного стану (медичні тести, психологічні шкали, соціальні індикатори); кореляційний аналіз, який виявляє міру зв'язку між спортивною активністю та змінами кожного компоненту показника; факторний аналіз, який перевіряє структуру моделі та

визначає вагомість окремих критеріїв; тест-ретест надійність, що підтверджує стабільність результатів у часі. Емпіричні дані можуть підтвердити гіпотезу про те, що регулярна участь у командних спортивних заняттях статистично значуще підвищує інтегральний показник реабілітації, що підтверджує практичну цінність моделі; або навпаки спростувати цю гіпотезу.

Потім вже проводиться практична валідність щодо можливості можливості імплементації методології у реальних реабілітаційних умовах. Практична валідність охоплює: адаптацію методики для використання фахівцями з фізичної терапії, психологами та соціальними працівниками; визначення оптимальної періодичності моніторингу (щотижнево, щомісячно, після завершення реабілітаційного циклу); створення протоколів інтерпретації результатів для оцінювання індивідуального та групового прогресу ветеранів; інтеграцію моделі у програмне забезпечення або електронні системи моніторингу. Завдяки цьому методика стає інструментом, здатним забезпечити не лише фіксацію змін, а й прогнозування результатів реабілітації та оптимізацію індивідуальних планів.

Таким чином, валідизація методології інтегрального оцінювання доводить її наукову обґрунтованість, внутрішню логічність та практичну ефективність. Такий підхід забезпечує можливість об'єктивно визначати вплив колективних спортивних занять на процес відновлення ветеранів війни та створює передумови для впровадження стандартизованих механізмів оцінювання у системі реабілітаційних програм.

Висновки. Аналіз концептуальних засад оцінювання впливу командних видів спорту на комплексну реабілітацію ветеранів показав, що в умовах війни та поствоєнного відновлення ця сфера є ключовою державною та соціальною потребою. Доведено, що командні види спорту мають значний потенціал для психосоматичного, психологічного й соціокультурного відновлення ветеранів. Водночас відсутність уніфікованих методик інтегрального оцінювання ускладнює об'єктивне порівняння ефективності реабілітаційних програм. У

дослідженні визначено репрезентативні критерії соматичного, ментального (психологічно) та соціально-адаптивного благополуччя, що забезпечують багатовимірну оцінку реабілітаційного прогресу. Обґрунтовано методологію інтегрального показника та описано процес його валідації, що підтверджує практичну цінність і адаптивність моделі до умов реабілітаційних центрів. Отже, командні види спорту є високоефективним ресурсом комплексної реабілітації ветеранів, але повноцінна реалізація їхнього потенціалу можлива лише за наявності стандартизованої системи оцінювання.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричну перевірку запропонованого інтегрального показника на широких вибірках ветеранів, розробку цифрових інструментів моніторингу та визначення специфічного впливу різних видів командного спорту на окремі реабілітаційні компоненти. Це сприятиме формуванню ефективної, науково верифікованої системи реабілітації, здатної забезпечити повноцінне повернення ветеранів до соціального, професійного та культурного життя.

Список використаних джерел

1. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: навч.-метод. посібник. Київ: інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
2. Слухенська Р. В., Логущ Л. Г., Гуліна Л. В., Зендик О. В., Козік Н. М. Біопсихосоціальна модель фізичної реабілітації. *Академічні візії*. 2024. Вип. 36. С. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13935401>
3. Рябініна О. В., Харламов М. І., Каріков С. А., Гонтаренко Л. О. До інтегральних характеристик соціальної реабілітації. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2023. №2 (6). С. 131-145. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/20806>

4. Марциняк-Дорош О., Скляр О., Юденко О., Ікаєв А., Булгакова Т. Ефективність командних видів спорту у психологічній реабілітації та соціалізації ветеранів війни. *Перспективи та інновації науки*. 2025. №2(48). С. 1604-1617. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1604-1617](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1604-1617)
5. Войтенко С. Вплив різних типів взаємодії як фактор успішності спільної діяльності спортивних команд. *Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування*. 2024. № 4. С. 51-66. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2463/2024-4-5>
6. Пучина О. В., Задорожна-Княгницька Л. В., Черепехіна О. А., Нетреба М. М., Гершанов А. М. Особливості комплексної реабілітації ветеранів війни. *Клінічна та профілактична медицина*. 2025. №3. С. 91-95. DOI: <https://doi.org/10.31612/2616-4868.3.2025.12>
7. Литовченко М. А. Адаптивний спорт як напрям реабілітації та соціалізації ветеранів. *Молодий вчений: сучасні тенденції формування та збереження здоров'я людини: зб. тез VII Всеукр. молод. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 28–29 берез. 2024 р. Харків, 2024*. С. 165–170.
8. Чудик А. В., Хотінь Є. Г., Токовенко О. Л., Силюк М. В. Сучасні підходи до фізичної реабілітації учасників бойових дій. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14840542>
9. Шостак С. Л. Публічне управління у сфері охорони здоров'я військовослужбовців збройних сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України: дис. ... PhD: 281. Київ, 2024. 240 с.
10. Гутченко К. С., Козачук В. Л., Гутченко О. А., Чапля М. М. Методичний підхід до побудови моделі системи реабілітації військовослужбовців на основі мережі масового обслуговування. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2025. № 52(1). С. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2025-52-1-63-69>.

11. Баско А. В., Собакарь А. О., Миронюк С. А. Методики реабілітації військовослужбовців, стан функціонування та розвиток реабілітаційних центрів як один із напрямів діяльності органів місцевого самоврядування. *Rehabilitation and Recreation*. 2024. №18(1). С. 78–93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.9>
12. Хацаюк О., Максимчук Б., Кіндзер Б., Скальські Д., Нікітенко С., Ярещенко О. Сутність та структура формування готовності одноборців-ветеранів до змагальної діяльності (на прикладі самбістів-ветеранів): колективна монографія. Старогард Гданьські - Львів: Pomorska Szkoła Wyższa, 2022. С. 196-209. URL: <https://zenodo.org/record/6591483#.YpOvaKhVxPY>
13. Кропивницька Т. Види спорту для фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни: аналіз міжнародної та вітчизняної практики. *Sport Science Spectrum*. 2024. № 3. С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-3-7>
14. Імас Є. В., Лукасевич І. І. Спортивно-реабілітаційний компонент реалізації стратегії адаптації ветеранів до соціального та економічного життя в Україні. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2024. № 1. С. 195-200. DOI: <https://doi.org/10.32652/spmed.2024.1.195-200>
15. Жара Г. Фізкультурно-спортивна реабілітація ветеранів війни в умовах ветеранських просторів. *Наука і освіта*. 2024. №3. С. 17-22. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-3-3>
16. Боровик М. О., Швець В. О., Островський І. П., Цісар Є. О. Сучасний стан та перспективи фізкультурноспортивної реабілітації ветеранів війни та осіб з обмеженнями повсякденного функціонування. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 10(28). С. 716-728. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10\(28\)-716-728](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-10(28)-716-728)
17. Maksymchuk B., Pohrebniak D., Roshchin I., Drachuk A., Romanenko V., Ovcharuk V., Ovcharuk V., & Maksymchuk I. Effective Decision-Making for Extreme Situations in Sports Coaching. *Revista Romaneasca Pentru Educatie*

Multidimensional. 2022. №14(3). PP. 510-521. DOI:
<https://doi.org/10.18662/rrem/14.3/623>